

1982/83:76

Måndagen den 7 februari

Kl. 11.00

1 § Svar på fråga 1982/83:230 om skattebefrielse vid förbrukning av överskottskraft för drift av elpannor

Anf. 1 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lars Andersson har frågat mig om jag är beredd att göra sådana klarlägganden att energiskattebefrielse kan beviljas i enlighet med förordningen (1964:351) om allmän energiskatt.

Bestämmelserna om befrielse från eller återbetalning av energiskatt för s. k. överskottskraft finns i den nämnda förordningen och har varit oförändrade sedan 1964. De tillämpas så, att befrielse medges från allmän energiskatt på överskottskraft som förbrukas för drift av elektriska pannor för vatten eller ånga under förutsättning bl. a. att kraften tillhandahålls till ett särskilt avtalat lågt pris och att leverantören när som helst har rätt att avbryta kraftleveranserna. Med hänsyn till de senaste årens goda tillgång på elektrisk kraft från vatten- och kärnkraftverk har tillämpningen utvidgats. Befrielse medges numera under hela året så länge all produktion av elektrisk kraft i landet sker i sådana kraftverk.

Den fråga som nu är aktuell gäller en av förutsättningarna för befrielsen, nämligen kravet på att det skall vara fråga om ett särskilt avtalat lågt pris. Riksskatteverket, som beslutar i dessa frågor, samt producenterna och förbrukarna har olika uppfattning om hur detta krav skall tolkas. Verket har meddelat dels beslut i vissa enskilda ärenden som avser år 1982, dels ett principbeslut för år 1983. Dessa beslut har överklagats till regeringen, och beredningen pågår inom regeringskansliet.

Målsättningen är att regeringen under de närmaste veckorna skall kunna ta ställning i dessa ärenden.

Anf. 2 LARS ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga, som var föranledd av den osäkerhet som råder om möjligheterna till skattebefrielse vid förbrukning av överskottsel i stora elpannor. Den osäkerheten kommer

*Om kostnaderna
för kärnkraften*

tydligen, med regeringens snabba handläggning, att undanröjas inom de närmaste veckorna.

Det var i riksdagens energipolitiska beslut 1981 som möjligheten till jämkning av elskatten vid drift av stora elpannor på nytt aktualiserades. Avsikten var att skapa ekonomiska motiv för kommuner och andra större värmeproducenter att utnyttja 1980-talets elöverskott för att reducera landets oljebehov. Med riksdagens beslut och den förra regeringens kungörelse som grund installerades också ett stort antal elpannor i landet. Skattebefrielse förutsattes och var nödvändig för att man skulle få en så kort avskrivningstid som möjligt på anläggningarna, eftersom elöverskottet på litet längre sikt måste betraktas som en osäker energiresurs.

Redan under sommaren 1982 stod det dock klart att riksskatteverket och värmeproducenterna tolkat tillämpningsbestämmelserna olika. Detta har nu också bekräftats, sedan några av de kommuner som lämnat in ansökan om återbetalning av elskatt fått avslag. Det är, precis som finansministern sade, främst kring begreppet särskilt avtalat lågt pris som oenighet råder. Någon klar definition av detta begrepp har inte funnits, varför värmeproducenterna var för sig, i förhandlingar med kraftleverantörerna, fått tolka begreppet.

Först i december månad 1982 lämnade riksskatteverket sin tolkning, som innebär att ett stort antal av de ingångna avtalen om avkopplingsbar kraft inte kommer att ge skattebefrielse. Riksskatteverkets tolkning innebär också att det finns risk för att vi inte kommer att uppnå största möjliga oljeersättning, eftersom körtiderna för elpannorna med all säkerhet kommer att begränsas. En annan risk är att elpannorna, vid nu rådande prisrelationer, i stället körs inom det normala elabonnemanget. Det kan betyda att el producerad med olja används för att spara olja, vilket självfallet inte kan vara riktigt.

Enligt min mening bör begreppet särskilt avtalat lågt pris slopas eller omtolkas. Detta skulle innebära att ytterligare elpannor kommer att installeras, samtidigt som möjligheterna till oljeersättning på ett optimalt sätt skulle öka.

Det viktigaste måste ju vara att kraften som används är överskottskraft och att den är producerad med vatten- eller kärnkraft.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1982/83:41 om kostnaderna för kärnkraften

Anf. 3 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Franzén har frågat mig vilket sätt att beräkna kostnaderna för det tredje aggregatet i Oskarshamn som jag rekommenderar och vilket beräkningssätt som används i det beslutsunderlag som föreläggs riksdagen.

När det gäller kostnaden för elenergi från ett visst kraftslag bör man

komma ihåg att kalkyler kan vara utförda vid olika prisnivåer och med användande av olika kalkylräntor. Dessutom kan kostnadsangivelser avse prisläget olika år. Det betyder att kapitalkostnaden för ett visst projekt kan uttryckas på olika sätt. Enligt en beräkningsmetod anges kapitalkostnaderna i reala termer, dvs. utan uppräknings av kapitalet för inflationen, och fördelas jämnt över en anläggnings hela livslängd. Enligt en annan beräkningsmetod anges kapitalkostnaderna i löpande penningvärde, dvs. med uppräknings för inflationen. Dessutom förekommer det ofta att kapitalkostnaderna betalas av under kortare tid och med en högre amortering under de första åren av anläggningens livslängd. Det är det första kapitalkostnadsbegreppet som är lämpligare att använda vid en samhällsekonomisk bedömning och då kostnader för olika energislag skall jämföras.

Till det först nämnda beräkningssättet hänförs de i interpellationen redovisade beräkningar som gjorts av professor Lennart Hjalmarsson och till det senare de uppgifter som återgetts i interpellationen och som redovisats av direktör Curt Nicolin. Den förstnämnda beräkningen ger resultatet ca 6 miljarder kronor, medan den senare resulterar i en kapitalkostnad på ca 11–12 miljarder kronor. Jag har för egen del inte anledning att rekommendera något särskilt av dessa beräkningssätt, eftersom båda metoderna har sina användningsområden. För riksdagen har tidigare redovisats (bl. a. prop. 1978/79:115) kalkyler som ansluter till det förstnämnda beräkningssättet. Som jag nyss har sagt är det denna metod som är lämplig att använda i samhällsekonomiska kalkyler och då kostnader för olika kraftslag skall jämföras. Jag vill understryka att samma beräkningsmetod givetvis bör användas för alla alternativ som jämförs.

Anf. 4 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar energiministern för svaret. Jag har läst det flera gånger för att försöka klara ut varför energiministern i svaret går förbi grundproblemet i min fråga.

För att vi inte skall missförstå varandra så tror jag det är viktigt att skilja på anläggningskostnad och den årliga kapitalkostnad som ägaren har för anläggningen sedan den tagits i drift.

Jag tror inte att begreppen realränta och faktiskt betald ränta eller marknadsränta behöver vålla någon begreppsförvirring. De är ändå i dag välkända begrepp även om debatten är intensiv om vilken realränta – 4, 6 eller 8 % – som bör användas.

Vad jag i första hand har reagerat mot är det sätt på vilket Lennart Hjalmarsson beräknar anläggningskostnaden.

I den artikel i Svenska Dagbladet som jag omnämnt i min interpellation sägs det att alla kostnader har beaktats. Samtidigt uppges, såsom också energiministern sade, den totala anläggningskostnaden till något under 6 miljarder för Oskarshamn 3. När Oskarshamn 3 är klart för start 1986 kommer den totala investeringskostnaden att vara bortåt 12 miljarder, inkl. räntor under byggtiden. Även om byggräntorna helt räknas bort uppgår investeringen i löpande priser till 7,5–8 miljarder. Såvitt jag förstår – det

Måndagen den
7 februari 1983

*Om kostnaderna
för kärnkraften*

stämmer också med energiministerns svar – motsvarar de 6 miljarderna möjligen investeringen i 1981 års penningvärde, exkl. alla räntekostnader. Detta är för mig ett helt nytt sätt att räkna. I 1980 års penningvärde skulle kostnaderna bara vara drygt 5 miljarder.

Om man är ute efter att visa låga kostnader, varför då inte slå till med 1976 som basår? Det bör vara då de första kalkylerna gjordes. Anläggningskostnaden kommer i så fall att ligga i intervallet 3–4 miljarder.

Samma resonemang kan föras om räntekostnaderna. Om inte byggräntorna skall vara med i anläggningskostnaden, varför skall då räntorna i de tidigare produktionsleden vara med – räntor i samband med materialtillverkning, maskintillverkning osv.? Varför inte ta bort även dessa? I så fall kostar Oskarshamn 3 sannolikt inte mer än 2,5–3 miljarder.

Beräkningssättet blir särskilt orimligt när det gäller kärnkraftverken, som har haft en kostnadsutveckling som vida överstiger inflationen och elprisutvecklingen. Skall det finnas någon rimlig ekonomi och logik i detta beräkningssätt, måste elpriset utvecklas i en takt som motsvarar hela fördyringen av anläggningen från basår till idrifttagning – alltså motsvara såväl räntekostnader som fördyringar genom prisstegringar, konstruktionsändringar osv. Detta kräver sannolikt att elpriset stiger med 20–25 % per år.

Den faktiska anläggningskostnaden för Oskarshamn 3 kommer, som jag sagt tidigare, att bli ca 12 miljarder. Att i någon samhällsekonomisk realkalkyl försöka påstå att den bara är 6 eller 3 miljarder måste vara att lura sig själv eller ett medvetet försök att lura andra.

Jag har heller aldrig tidigare sett att någon har beräknat *anläggningskostnader* på det sättet. Däremot är det mycket vanligt att den årliga kapitalkostnaden beräknas utifrån en realränta men med den faktiska anläggningskostnaden som bas. En förutsättning för att denna beräkningsmetod skall vara tillämplig är att elprisstegringarna så småningom ger de inkomster som gör det möjligt att betala de faktiska räntekostnaderna och att avskryta anläggningen under dess tekniska och/eller ekonomiska livslängd. Det kan ifrågasättas om detta förhållande gäller för Oskarshamn 3 och Forsmark 3.

Den faktiska räntekostnaden för Oskarshamn 3 kommer första driftsåret att vara i storleksordningen 1,5 miljarder. Jag har då räknat med en genomsnittsränta på 13 %, vilket får anses vara lågt.

Räknar vi upp elpriset enligt vad som anges i Lennart Hjalmarssons artikel med fyra års inflation på 7 %, blir det aktuella elpriset första driftsåret 18,5 öre/kWh. Produceras 6 TWh el blir intäkten 1,1 miljarder. Räknar vi upp driftkostnaderna på samma sätt, så finner vi att de uppgår till ca 10 öre/kWh eller totalt 0,6 miljarder per år.

Sedan vi betalat de direkta rörliga driftkostnaderna återstår 500 miljoner av intäkten för att täcka räntekostnader. 1 miljard i räntor kan ej täckas utan måste läggas till kapitalet, som andra driftsåret ökar från 12 till 13 miljarder. Och räntekostnaden ökar med 130 miljoner.

”Inflationsvinsten”, beräknad efter 7 % inflation, andra driftsåret på 6

TWh försäld elström blir ca 80 miljoner. Av detta behövs väl hälften för att täcka ökade driftkostnader. Resultatet av andra driftsåret blir att ytterligare mer än 1 miljard måste läggas till kapitalet eller täckas som en förlust och då täckas av annan verksamhet.

T. o. m. under 1990-talet, då Lennart Hjalmarsson förutsätter en elprisökning på 1 öre/kWh och år plus inflation, ökar kapitalkostnaden – om än i långsammare takt. Det behövs betydligt högre inflation för att ändra på detta förhållande. I annat fall kommer skuldbördan att fortsätta att växa, samtidigt som kärnkraftverket förslits. Vore Oskarshamn 3 ett självständigt bolag, skulle konkursen vara oundviklig. Blir sedan driftsresultaten och den tekniska livslängden lika problematisk som för reaktorerna i Ringhals är "ekonomisk katastrof" en riktig beskrivning av situationen.

Ett annat sätt att beskriva lönsamheten är att beräkna pay off-tiden. Med de i Lennart Hjalmarssons artikel angivna elpriserna och driftkostnaderna samt med beaktande av den totala investeringen blir pay off-tiden över 20 år. Hur många industrimän brukar vara intresserade av sådana investeringar?

Det är alltså mycket dystra framtidsutsikter för satsningarna på Oskarshamn 3 och Forsmark 3. De förskönas endast i ringa grad av att räkna realränta på t. ex. 6 %. Det är först om man manipulerar med anläggningskostnaden som resultaten kan förskönas, och det menar jag är ett felaktigt räknesätt, som bara är ägnat att ge en falsk bild av en bister verklighet. Realränteberäkningar är egentligen inte tillämpliga när den årliga merintäkten är väsentligt lägre än den årligen tillkommande merkostnaden.

För att göra en verklighetskalkyl måste vi dessutom ta hänsyn till de miljarder som måste investeras i distributionssystemet för att sälja elströmmen från Oskarshamn 3 och Forsmark 3 på värmemarknaden. Om den övergång till enbart el som nu är vanlig fortsätter, krävs en mycket stor kapacitetsutbyggnad av elnätet för att klara avsättningen av 10 à 12 TWh elström för uppvärmning. Antar vi att kostnaden är 10 miljarder, är det sannolikt en mycket försiktig beräkning. Kapitalkostnaden för dessa investeringar kommer också efter hand att synas på elräkningarna.

Om vi summerar de totala belopp som kunde ha fått alternativ användning om utbyggnaden av Forsmark 3 och Oskarshamn 3 avbrutits direkt efter folkomröstningen, kommer vi till den imponerande summan av 25 miljarder.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag nu har sagt vill jag ställa tre kompletterande frågor till energiministern:

1. Vad anser energiministern att det skulle ha betytt samhällsekonomiskt om de 25 miljarder som bundits i Oskarshamn 3 och Forsmark 3 använts för att "bruka vår elkapacitet bättre" och för att främja alternativ energi, t. ex. skogsbränsle och torv?

2. Delar energiministern min uppfattning att man som utgångspunkt för beräkning av kapitalkostnaden alltid bör ha den faktiska anläggningskostnaden?

3. I propositionen 1978/79:115, som det hänvisas till i energiministerns

Nr 76

Måndagen den
7 februari 1983

*Om kostnaderna
för kärnkraften*

svar, anges realräntan till 4 % och den reala oljeprisstegringen till 2 %. Är detta aktuella kalkylförutsättningar i dag?

Anf. 5 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Eftersom jag i min interpellation, som statsrådet Dahl strax skall besvara, har exakt samma fråga som den Ivar Franzén här har tagit upp – nämligen frågan om kostnaden för speciellt O 3 och F 3 – tar jag mig friheten att gå upp i den här debatten. Då slipper jag traggla om samma sak vid behandlingen av nästa ärende, som alltså gäller min interpellation. Vi kan då hoppa över den punkten.

Det intressanta i detta sammanhang är det som hela tiden har påståtts om kärnkraften kontra andra energislag, nämligen att kärnkraften skulle vara så billig. Nu börjar man ju att ha litet bättre underlag, och på det sättet kan man bättre överblicka de här sakerna. I de utredningar som har förekommit – jag tänker närmast på energikommissionen, där statsrådet Dahl själv var medlem, och på konsekvensutredningen, som jag berörde förra veckan – framfördes hela tiden argumentet att kärnkraften var så oerhört billig jämfört med andra energislag och att den ekonomiskt sett och även från andra synpunkter skulle ställa sig mycket fördelaktigt för Sverige. Men vi kan hålla oss till den ekonomiska aspekten. Då skulle jag vilja fråga Birgitta Dahl: Hur är det med beräkningarna i dag, med tanke på vad regeringen nu kan överblicka och med tanke på Birgitta Dahls egna synpunkter i detta sammanhang? Är det så, som framhölls när det gäller energikommissionens och konsekvensutredningens arbete, att kärnkraften är så billig i jämförelse med andra energislag? Det påstods ju som sagt, och då hade man många tabeller och annat som underlag.

Jag skulle vilja anknyta till en sak när det gäller kostnadsberäkningarna, och det är avfallshanteringen, som Ivar Franzén här inte gick in på men som naturligtvis sammanhänger med driftkostnaden. Enligt en lag om finansieringen skall kraftproducenterna avsätta pengar för detta ändamål. Det kommer i slutomgången naturligtvis att drabba konsumenterna i form av höjda elräkningar. Kostnaderna måste ju tas ut på något sätt. Det är en viktig aspekt när man talar om kostnaderna för kärnkraften. Vilka beräkningar har regeringen och energiministern i det här fallet som underlag? Vad kommer den slutliga kostnaden, exempelvis för Forsmark 3 eller Oskarshamn 3 att bli, om man också tar hänsyn till den ordentliga beräkning av driftkostnaden som innefattar avfallshanteringen? Vi vanliga dödliga vet väldigt litet om vad den kostnaden i slutänden egentligen kommer att belöpa sig till.

Sedan ytterligare något om kostnaderna. 1977 – om vi skall gå så långt tillbaka i tiden – beräknade Vattenfall att Forsmark 3 skulle kosta 5–6 miljarder kronor. Jag observerar här en skillnad i svaret till mig och i svaret till Ivar Franzén – jag har tagit del av statsrådets skriftliga svar på min interpellation. Birgitta Dahl har beträffande min interpellation svarat att det inte går att beräkna kostnaderna. Men ändå – det visste jag redan – kommer det en hel mängd olika beräkningar. Det hade nog varit bra om det också i svaret på min interpellation hade funnits just betydande kalkyler etc. – det är

ju vad man är ute efter att få veta när man frågar om sådana här saker – och inte bara ett kort svar att det inte går att göra några beräkningar. Sådana måste det ju gå att göra. Det har vi alldeles nyss fått bevis på.

1977 talades det alltså om en kostnad av 5–6 miljarder kronor för Forsmark 3. Vad motsvarar den kostnaden i dagsläget, med utgångspunkt i de kalkyler som uppenbarligen finns?

Ivar Franzén nämnde vidare beträffande O 3 att en höjning av elpriset med 25–30 % skulle vara nödvändig, om man enbart ser till verket och inte överför kostnaderna på annat håll. I debatten har elprishöjningar på 50 % nämnts, om man enbart skall ta Oskarshamnsverket och inte subventionera – detta har jag framhållit i min interpellation – kostnaderna när det gäller andra energislag som dessa bolag har tillgång till. Det gäller exempelvis billig vattenkraft. Ur bolagets synpunkt kan man i detta sammanhang så att säga redovisa ett elpris. Men det intressanta är ju när det gäller de enskilda verken Forsmark 3 och Oskarshamn 3 – om vi håller oss till de båda verken – med tanke på deras anläggningskostnader, driftkostnader, avfallskostnader etc.: Vad kostar den producerade elströmmen i det enskilda verket, om man lyfter ut detta från bolaget som har en mängd andra energikällor till sitt förfogande?

Vad jag är ute efter är – och det började jag med att tala om – att få veta om Birgitta Dahl fortfarande kan hävda, som sades för tre, fyra, fem år sedan, att kärnkraften är en så billig kraftkälla jämfört med andra energislag.

Anf. 6 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! För det första vill jag deklarera att jag inte kommer att nu ge mig in på någon diskussion om den fråga som kommer upp i nästa interpellationsdebatt. För det andra vill jag till både Ivar Franzén och Oswald Söderqvist säga att poängen med mitt svar är att det finns olika teoretiska beräkningsgrunder när man diskuterar projekt som planeras eller som är under byggnad, och de kan användas i olika sammanhang. Jag för min del vill inte ta ställning och säga vilken av dem som är den absolut riktiga. Däremot har jag understrukt att det är viktigt att man när man gör jämförelser mellan olika energislag använder samma beräkningsgrund.

En sak har jag lärt mig av att i många år ha sysslat med det här arbetet i olika kommittéer och utredningar, och det är att detta är teori. Sedan får man i verkligheten se vad de verkliga kostnaderna blir. Det måste alltid vara en uppgift att försöka se till att vi får en så billig och säker energiförsörjning som möjligt, eftersom det är en mycket viktigt förutsättning för Sveriges industri, ekonomi och välfärdsutveckling.

Det går att kritisera många av de teoretiska beräkningar som har gjorts från olika utgångspunkter. Storleken av de slutliga kostnaderna vet man först när anläggningarna är färdiga och i bruk. Dessutom är det på detta område fråga om långsiktiga och mycket stora investeringar. Det kommer alltid att vara så att sådana här anläggningar, vare sig det gäller vattenkraft, kraftvärme, kärnkraft eller vindkraft, för de första åren kommer att ge förlust. Det gäller särskilt vid vanliga företagsekonomiska beräkningar.

*Om kostnaderna
för kärnkraften*

eftersom man för alternativa investeringar i industrin räknar med mycket kortare avskrivningstider än vad man gör för samhällseliga investeringar av det här slaget.

Elpriset i Sverige fastställs ju inte på grundval av vad det kostar att bygga de nya anläggningar som framöver skall uppföras. Det kommer att bli mycket dyrt att bygga ut vattenkraft också, för att inte tala om kolkondens eller vindkraft. Om vi skulle sätta elpriset efter det och inte utnyttja den tillgång som den billiga äldre vattenkraften eller äldre kärnkraften utgör, skulle vi få ett mycket högt elpris. Vi skall naturligtvis använda samma princip när vi bedömer kärnkraft som när vi bedömer vattenkraft eller vindkraft. Då skall vi försöka beräkna vad som är den klokaste satsningen för framtiden. För t. ex. vindkraft accepterar vi mycket höga kostnader, betydligt högre än för kärnkraft, eftersom det är ett alternativt energislåg. Beträffande vattenkraften återstår att se vilka alternativ för utbyggnad riksdagen kan fatta beslut om, men de alternativ som innefattar nytillkommande utbyggnad kan bli mycket dyra.

Så vitt jag kan se är detta någonting som vi kommer att få leva med. Det är riktigt att anläggningarna Forsmark 3 och Oskarshamn 3 blev dyrare än beräknat från början, bl. a. på grund av de förseningar som skedde till följd av folkomröstningen och vissa extraturer i de regeringar vi haft de senaste åren, men också därför att vi i dag ställer högre säkerhetskrav. Det är kostnader som vi får acceptera. Totalt sett är det egentligen bara vattenkraft och möjligen viss mottryckskraft som i dag kan hävda sig i konkurrens med kärnkraften när det gäller kostnader. Sedan vill jag passa på att avliva myten om att det för kostnaderna för Oskarshamn 3 och Forsmark 3 – oberoende av hur stora de slutligen blir – skulle finnas någon alternativ användning. Redan vid folkomröstningen var ju resurserna bundna i investeringsbeslut som inte gick att upphäva utan att det rests krav på skadestånd, som skulle ha blivit lika stora som kostnaderna, för att bygga färdigt. När man bygger färdigt anläggningarna innebär detta att man kan tillgodogöra sig kraften. Det andra alternativet hade inneburit bortslängda pengar, dvs. lika stora kostnader, men ingen tillkommande kraftproduktion.

Anf. 7 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag vill först göra ett förtydligande med anledning av vad Oswald Söderqvist sade. Jag talade om 20–25 % årlig elprishöjning för att få en parallell till den totala kostnadsutvecklingen på anläggningssidan. På ett antal år blir det imponerande siffror. Det är då, väl att märka, löpande priser.

Jag håller med energiministern om att teori och verklighet självfallet inte alltid stämmer. Men, precis som energiministern sade, handlar det här om mycket långsiktiga projekt. Det gör det ännu mer angeläget att så tidigt som möjligt försöka få bästa möjliga beslutsunderlag. Därför är det inte ointressant att försöka komma fram till teorier som i någon mån stämmer med verkligheten. Det är på denna grund jag har reagerat, och jag har ställt min fråga med anledning av det åtminstone för mig nya sättet att beräkna just

anläggningskostnaden.

Det är helt klart att alla dessa stora energiprojekt har en benägenhet att ge driftunderskott under de första åren. Som jag sade tidigare är emellertid det allvarliga här, om de merintäkter som skapas varje år genom prishöjningar och genom inflation är väsentligt lägre än den tillväxt som sker på kostnadssidan. Om så är fallet, får vi aldrig balans i projektet, såvida vi inte är beredda att tillskjuta väsentliga summor från annat håll. Enligt min mening är det denna situation som råder när det gäller de två sista kärnkraftsreaktorerna, och det gör det hela allvarligt.

Sedan hävdar jag att energiministern har fel när hon påstår att ett beslut omedelbart efter folkomröstningen skulle ha inneburit att vi inte hade kunnat frigöra något kapital. Jag hävdar att de 25 miljarder jag angav är ett belopp som kunde ha frigjorts, om vi räknar med både nödvändiga investeringar i distributionsnätet och sådana som icke var bundna vid folkomröstningen. Därför är det intressant att få svar på min första fråga.

Jag är vidare mycket tveksam till om energiministerns andra påstående äger riktighet. Det har skett förseningar genom folkomröstningen – så långt är det riktigt – men det är ytterligt tveksamt om dessa egentligen innebär några fördyringar. För inte så länge sedan – jag tror det var för ett och ett halvt år sedan – behandlade vi i denna kammare ett ärende som SJ var motpart i. Av sysselsättningsskäl tidigare lade vi då en beställning av en färja för trafik mellan Trelleborg och Tyskland. Då betalade vi ut ersättning till SJ för att SJ fick en viss överkapacitet. Om inte problemen med 3:an och 4:an – och nu kanske också med 1:an – i Ringhals hade varit så stora, skulle ett tidigare idrifttagande av O 3 och F 3 enbart ha inneburit överkapacitet. Om vi hade tillämpat samma principer som vi använde när vi hanterade ersättningsfrågan som gällde ett statligt verk, SJ, skulle det ha inneburit att kraftbolagen pådragit sig extra kostnader genom detta tidigare läggande.

En överkapacitet som inte ger någon säljbar produkt innebär en fördyring. Jag hävdar att någon egentlig fördyring genom förseningen på grund av folkomröstningen icke har skett. Möjligen kan det ha blivit fördyringar beroende på de enorma problem som har uppstått bl. a. i Ringhals.

Jag skulle vara tacksam om jag fick svar på de tre frågor jag har ställt.

Anf. 8 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tar först upp frågan om investeringarna var bundna eller inte vid folkomröstningstillfället.

Ivar Franzén! Jag har själv besökt de industrianläggningar i Sverige där utrustningen för Forsmark 3 och Oskarshamn 3 var under tillverkning året före folkomröstningen. Det är på det sättet. Jag har noggrant med företagsledningarna och fackklubbarna på de industriföretagen gått igenom de gällande kontrakten och de skadeståndeffekter som skulle ha uppstått om kontrakten hade brutits. Det går inte att komma förbi att det är på det sättet. Man måste acceptera fakta, även om de är obekväma. Vi kunde ha diskuterat att bygga alternativa elkrafts- och energianläggningar för de pengarna. Jag skulle bra gärna vilja höra Ivar Franzén föreslå vilka

Nr 76

**Måndagen den
7 februari 1983**

*Om kostnaderna
för kärnkraften*

vattendrag som skulle ha byggts ut, eller var vi skulle ha byggt kolkondensanläggningar.

Förseningen har naturligtvis lett till kostnadsökningar. En stor del av kostnadsökningarna beror på att kapital med hög ränta är bundet under mycket lång tid, och när byggnadstiden förlängs blir det ett mycket stort ekonomiskt problem. Det är detta som det här är fråga om. Det är också i själva verket de långa byggnadstiderna, som det alltid blir fråga om, som leder till att – med vanliga företagsekonomiska kalkyler – alla stora energiproduktionsanläggningar blir förlustgivande de första åren. Men utslaget på hela sin driftstid skall de naturligtvis vara bra anläggningar, och hittills vet jag inte om några anläggningar som inte heller med tiden har gett vinst, och betydande vinster. Våra gamla vattenkraftsanläggningar är ett bra exempel på det.

Företagen skulle inte alls ha stått med osäljbara produkter. Sverige säljer och köper elkraft till och från våra nordiska grannländer. Som Ivar Franzén säkert känner till finns det ett omfattande nordiskt samarbete på det här området. Förra året var slutresultatet att Sverige hade en nettoimport på 3 TWh, som vi fick betala för. Hade vi haft en högre elproduktion, så hade vi kunnat slippa det här. Vi hade t. o. m. kanske kunnat sälja så mycket till Danmark, som redan i dag använder 25 % av Barsebäcks elproduktion för att klara sin elförsörjning, att man hade sluppit att ha en så omfattande verksamhet i kolkondensverk i Danmark, som försurar naturen i Sverige. Det skulle ha varit både ekonomiskt fördelaktigt och ha gett en miljömässig fördel. Visst hade vi kunnat få användning för de här anläggningarna om de hade kommit i gång enligt de ursprungliga planerna.

Anf. 9 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Låt mig först poängtera att jag är klart medveten om att det var åtskilligt kapital som var bundet i F 3 och O 3 redan vid folkomröstningen. Storleksordningen var då, enligt de uppgifter jag har kunnat få fram, ca 10 miljarder. Men det kvarstår ändå, om man ser på totalkalkylen, ca 25 miljarder – precis som jag har sagt.

För min del har det aldrig varit aktuellt att försöka föra fram sådana alternativ som kolkondensanläggningar, kolkraftvärmeverk eller en kraftig utbyggnad av vattenkraften. Jag angav nyss vad jag anser att vi skulle ha satsat på: ett bättre brukande av den elström som vi ändå hade haft tillgänglig och på skogsbränsle och torv t. ex.

Den mest intressanta uppgiften i energiministerns senaste inlägg var att hon bekände att räntan har en mycket stor betydelse för kostnaderna. Låt mig då dra den slutsatsen att vi i alla fall är överens på den punkten, att anläggningskostnaden också bör inbegripa räntekostnaderna. Därmed skulle alltså energiministern dela min uppfattning när det gäller min andra fråga.

Vi ser nu att elströmsförbrukningen minskar, till största delen beroende på den milda vintern. Vi har alltså inte den ökning som vi hade under förra årets kalla vinter. Jag vill poängtera detta med anledning av att energiministern

hävda att det skulle ha gått bra att sälja väldigt mycket mer svensk elström.

Om vi skall titta på importkvantiteten, tror jag också vi skall titta på vilka priser vi betalade för den importen. Det är ju så att det finns en mycket välkalkylerad driftekonomi när det gäller att sälja och köpa. Jag tror inte att den import vi haft hade gett kostnader av ens tillnärmelsevis den storleksordning som de sista reaktorerna skulle ha krävt för motsvarande kärnkraftsproduktion.

Sedan är det ändå så att räntan har stor betydelse under byggtiden. Men en icke utnyttjad anläggning kostar också. Vi kanske inte i denna debatt helt kan klara ut alla begrepp i det här sammanhanget, men jag hävdar att om de tio första reaktorerna hade gått så som man från kraftbolagens sida hade hoppats, skulle det icke före 1985 – detta har CDL själv sagt i ett svar till energikommissionen – finnas något behov av 11:an och 12:an. Under sådana förhållanden, hävdar jag fortfarande – och då bygger jag på CDL:s egna bedömningar – att det inte finns någon verklighetsbakgrund för resonemang-
et om att folkomröstningen egentligen skulle ha gett några fördyringar.

Jag skulle fortfarande vara tacksam om jag kunde få svar på min första och min tredje fråga.

Anf. 10 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! För undvikande av alla missförstånd vill jag bara deklarera att jag inte ansluter mig till Ivar Franzéns sätt att räkna.

Anf. 11 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Det var beklagligt att vi inte kunde komma överens på någon punkt.

Men om energiministern inte ansluter sig till mitt sätt att beräkna anläggningskostnaderna – jag poängterar att det bara är den delen jag just nu diskuterar –, måste hon i stället ansluta sig till någon typ av realvärdesberäkning eller någon sorts historiska värden även för anläggningskostnaden. Och då finner jag det mycket tveksamt om energiministern lyckas åstadkomma en energidebatt som är förståelig för den vanliga svenska medborgaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1982/83:42 om utvecklingen inom kärnkraftsområdet

Anf. 12 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Oswald Söderqvist har ställt följande frågor till mig:

1. Vill regeringen göra ett klart uttalande om att kärnvärmereaktorn Secure under inga förhållanden kan komma i fråga vid den utbyggnad av fjärrvärmesystemen som nu förestår?

Nr 76

**Måndagen den
7 februari 1983**

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

Måndagen den
7 februari 1983

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

2. Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att stoppa den snabbt pågående utbyggnaden av el i värmesystemen?

3. Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att stoppa upparbetningen av svenskt kärnkraftsavfall?

4. Vad kommer den slutliga kostnaden för reaktorerna F 3 och O 3 att bli, och vilket pris per kilowatt ger detta om kostnaden inte subventioneras?

5. Kommer regeringen att ge laddningstillstånd för dessa reaktorer, och i så fall med vilken motivering och med stöd av vilken lag?

Svaren på frågorna är följande:

1. Någon kärnvärmeaktor ingår inte i den utbyggnad av fjärrvärmesystemen som förestår med anledning av det investeringsprogram som regeringen och riksdagen har fattat beslut om.

2. I riksdagens energipolitiska beslut våren 1981 (prop. 1980/81:90, NU 1980/81:60, rskr 1980/81:381) anges att elenergi bör användas för att ersätta olja för uppvärmningsändamål. Det är denna övergång som nu pågår. Regeringen kommer att noga följa utvecklingen, bl. a. för att säkerställa att el för uppvärmning används i flexibla system som är förenliga med den beslutade kärnkraftsutvecklingen. Regeringen är inte heller främmande för att vid behov lägga fram förslag som stärker kommunernas inflytande på denna punkt.

3. Regeringen är i princip emot att – såsom de tidigare regeringarna gjort – i realiteten binda företagen vid upparbetning av använt kärnbränsle. Upparbetning bör inte komma i fråga för den mängd – ca 90 % av den beräknade totala mängden använt bränsle från det svenska programmet – för vilken avtal om upparbetning ej har slutits. Detta kräver dock en översyn av gällande lagstiftning.

4. Någon slutkostnad för reaktorerna Forsmark 3 och Oskarshamn 3 kan av naturliga skäl inte anges eftersom reaktorerna ännu ej helt färdigställts. Några statliga subventioner är inte aktuella.

5. Regeringen kommer att i laga ordning pröva ansökningar om laddningstillstånd för kärnkraftsreaktorerna Forsmark 3 och Oskarshamn 3 sedan ansökningarna har kommit in till regeringen. Avsikten är att prövningen skall ske på grundval av en reformerad lagstiftning. Jag kan naturligtvis inte föregripa denna prövning.

Anf. 13 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Dahl för svaret på min interpellation. Det var väldigt kortfattade svar jag fick på frågorna och långt ifrån vad jag hade efterlyst. Jag tar dem i tur och ordning.

För det första frågan om kärnvärmeaktorn Secure. Vad jag efterlyser från regeringens och energiministerns sida är ett klart uttalande om att det inte under några omständigheter skall planeras eller på annat sätt arbetas för införande av kärnvärme i de svenska systemen. Jag vet naturligtvis att några Secure inte ingår i den nu planerade fjärrvärmeutbyggnaden, vilket nyligen har varit uppe till behandling här i riksdagen. Det var inte det jag var ute efter heller. Det viktiga är om man för all framtid vill säga nej till användning av

kärnvärme i de svenska värmesystemen.

Denna fråga är inte minst viktig mot bakgrund av den kampanj som ASEA bedriver för att placera sin kärnvärmereaktor på marknaden. Det är en väldigt omfattande kampanj ASEA bedriver, och man försöker på alla sätt att propagandera för sin kärnvärmereaktor framför allt i Sverige, men även i utlandet.

Birgitta Dahls egna partikamrater i Västmanland har gått ut offentligt och sagt att de vill göra allt vad de kan för att ASEA skall kunna placera sin kärnvärmereaktor Secure inom den svenska värmeförsörjningen. Därför är det en mycket motiverad fråga, och jag tycker att det är ett väldigt dåligt svar som lämnas, där man bara hänvisar till det allra senaste beslutet. Detta gäller den stora frågan för hela framtiden.

Innefattar folkomröstningsutslaget och riksdagsbeslutet, vilket innebar utbyggnad av högst tolv reaktorer, även kärnvärmereaktorer? Det är det som det är det viktiga. Är det fråga om högst tolv reaktorer skall det inte installeras några kärnvärmereaktorer – det var det jag ville ha besked om, inte någonting annat.

Beträffande elströmmen i värmesystemen anser regeringen tydligen att det är en bra utveckling att man för in en massa elström i värmesystemet. Det framgick också av det frågesvar som finansminister Feldt lämnade i början av detta interpellations- och frågeplenum att man tänker vidhålla beslutet härom och genom skattelättnader osv. underlätta detta införande. I proposition nr 90, som det talas om i interpellationssvaret, räknar man med att på detta sätt 13–19 terawattimmar skall ha införts i värmesystemen t. o. m. år 1990. Jag skulle vilja fråga hur regeringen ser på läget i dag. Hur stor del av värmeförsörjningen kommer att tillgodoses av el när vi kommer fram till 1990?

Det som är intressant är ju också hur detta så småningom skall ersättas. Det är den frågan som gör oss oroliga. Vi har sett hur kärnkraftsbolagen och andra intressenter ständigt har drivit fram beroenden. Sedan har man ställt både riksdag och regering inför det faktum att olika behov förelegat och sagt att vissa åtgärder nu måste vidtas, t. ex. att behålla kärnkraftverk längre tid i drift eller kanske bygga nya. osv.

Det pågår t. ex. ingen utbyggnad av vindkraft, som är en framtidskälla för elproduktion. Det skall inte hända något på det området förrän 1984. Antalet mottrycksinstallationer har gått ned till praktiskt taget noll. Jag tror att det förra året installerades ungefär en terawattimme i mottryckskraft. Om vi skall kunna ta reaktorerna ur drift på 1990-talet, måste vi ha byggt ut andra elproduktionskällor. Om man inte skall ge sig på de fyra älvar som vi alla känner till, måste man satsa på andra elproduktionsformer för att kunna fylla det behov som nu har byggts upp genom att den omfattande installationen av el i värmesystemet har tillåtits.

Vilka planer finns alltså för en utbyggnad av elproduktionen som kan ersätta den kärnkraftsbaserade elvärmen om tio år eller däromkring?

Sedan till frågan om upparbetning. Regeringen är emot upparbetning, säger Birgitta Dahl, och det har också framhållits flera gånger under de

Nr 76

Måndagen den
7 februari 1983

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

senaste veckorna och månaderna. Men varför har ni då inte gått in för ett förbud mot upparbetning? I den utredning som jag själv sitter med i och som strax är klar med sitt arbete har inte socialdemokraterna – och inte heller Birgitta Dahl under den korta tid då hon själv var ledamot – gått med på att något förbud mot upparbetning av kärnkraftsavfall skall införas. I den nya lagen kommer det fortfarande att stå öppet för upparbetning. Varför, om ni är emot det? Då borde ni se till att sätta stopp för den, men det är tydligen inte meningen.

Det talas om att det bara är 10 % av det använda svenska kärnbränslet som skall upparbetas. Men vilka skäl finns det för att vi över huvud taget skall upparbeta dessa 10 % eller ens de 57 ton som har varit aktuella under de senaste månaderna? Det finns ännu inte angivna några hållbara skäl till att man måste fortsätta upparbetningen.

Här kommer man naturligtvis in på den välkända frågan om kärnkraft och kärnvapen, som har diskuterats så mycket. Vi vet att det i dag är brist på plutonium i världen på grund av den ökade kärnvapenupprustningen och på grund av kärnvapnens ändrade karaktär. Man övergår mer och mer till plutonium i bomber och andra vapen, i stället för uran. Detta gör att det är brist på militärt plutonium. Det som produceras i de militära reaktorerna räcker inte till, utan man har mer och mer börjat se på det som kommer från använt kärnbränsle. Vi vet att teknikerna finns och att sådant kärnbränsle kanske redan används i stor skala. Vi känner inte till hur stormakterna har det ordnat på den punkten.

SIPRI har i sin årsbok för 1982 givit en mycket kraftig varning för denna utveckling och pekat just på den ökade efterfrågan på plutonium. Bristen på vapenplutonium gör att använt kärnbränsle under de närmaste åren kommer att bli den stora källan för anskaffning av vapenplutonium. I det läget fortsätter regeringen alltså att gå med på upparbetning och vill inte ens skriva nya lagar som skulle sätta stopp för sådan i framtiden.

Det gäller alltså ett allvarligt spörsmål. Det har ännu inte givits några tillfredsställande svar på frågan varför vi skall fortsätta med upparbetning. Jag ställer om igen frågan till Birgitta Dahl här i dag: Varför skall vi upparbeta 10 % av det svenska kärnbränslet?

Eftersom Birgitta Dahl i den andra interpellationsdebatten inte ville föra någon debatt om kostnaderna, så måste jag återvända litet till det ämnet. Jag vill ännu en gång konstatera att det är konstigt att Birgitta Dahl svarar mig att det över huvud taget inte går att lämna några kalkyler över vad det kommer att kosta att bygga F 3 och O 3 förrän de är färdiga. Men vi vet allesammans som sysslar med de här frågorna, att det finns kalkyler och beräkningar. Det framgår av interpellationssvaret till Ivar Franzén. Då vore det väl högst lämpligt att redovisa dem, om det ställs en fråga. Det är nonchalant, tycker jag – inte mot mig, det är ointressant, men mot de delar av svenska folket som är intresserade av detta –, att bara förklara att det kan man inte säga någonting om, när vi vet att det finns en massa kalkyler av den här arten.

Jag vill återvända till detta med kostnaderna för de enskilda verken. Är det

så, att kostnaden för elströmmen som skall produceras av O 3 eller F 3 kommer att höjas med kanske 50 % för att verket skall betala sig? I så fall är ju inte kärnkraften så väldigt billig och bra som det tidigare har påståtts av Birgitta Dahl och andra.

Det är klart att en nyinvestering alltid blir dyr i början och att den måste betalas på sikt, vilket berördes här förut. Men det är ju en väsentlig skillnad mellan vindkraft eller vattenkraft å ena sidan och kärnkraft å andra sidan. Vi kan mycket noga beräkna kostnaderna för vattenkraften. Vi vet ungefär när driften har betalat sig. Det är också ganska lätt att beräkna kostnaderna för vindkraft, eftersom försök och även massproduktion är i gång på många håll i världen.

Men när det gäller kärnkraftens kostnader är vi fortfarande, precis som för fem sex år sedan, väldigt osäkra. Ingen kan stiga upp och säga att så och så mycket kommer det att kosta. Vi vet ännu inte vad den slutliga kostnaden kommer att bli, med avfallshantering och annat som jag talade om förut. Att man sedan tar pengar i form av avgifter enligt finansieringslagen, som vi har här i Sverige, är ju ointressant, för det blir ju ändå konsumenterna som till slut får betala för dessa dyra anläggningar.

Därför förvånar det mig storligen att Birgitta Dahl tydligen fortfarande vidhåller att kärnkraften är en billig energiproduktionsform. Vad vet Birgitta Dahl om det? Jag tycker att det är ganska vågsamt att stiga fram och säga någonting sådant. Under alla de år då vi har diskuterat kärnkraften har det hela tiden redovisats högre och högre kostnader, större och större betänkligheter från alla möjliga håll, och större och större problem med kärnkraften. Då kan den inte gärna vara billig.

Sedan detta med de sista reaktorerna, F 3 och O 3. Behövs dessa två reaktorer? Det har ju i debatten här i dag talats om överskott på elström. Birgitta Dahl har själv talat om export osv. Varför skall man ladda F 3 och O 3, om vi inte behöver dem? Vi får då nya problem med att ta hand om deras avfall – och avstängande när den saken blir aktuell.

Nu gäller villkorslagen och atomenergilagen. Det är ju inte alls säkert att den här nya lagen, som vi håller på att arbeta med, kommer att bli klar till dess att ansökan om laddning av F 3 och O 3 kommer in. Det har sagts att det skall komma en ansökan i maj. Då är det inte alls säkert att den nya lagen är klar, utan då blir kanske regeringen tvungen att pröva laddningstillståndet för de här två nya, stora reaktorerna enligt gällande lagar, dvs. villkorslagen och atomenergilagen. Jag skulle vilja fråga: Vad gör regeringen då? Kommer ni att uppskjuta laddningen tills den nya lagen har hunnit behandlas, beslutas och träda i kraft? Eller måste man ge laddningstillstånd enligt den gamla lagstiftningen? Då är det intressant att veta vilka krav man skall ställa, eftersom det tydligen blir fråga om att ge laddningstillstånd utan upparbetsavtal. Det skall alltså bli direkt förvaring. Vad finns det då för metod som är säker, eller helt säker – eller vilken form man nu vill använda? En mycket intressant fråga är alltså om det skall bli uppskov och man skall vänta på den nya lagen, eller om reaktorerna skall laddas enligt de gällande

Nr 76

Måndagen den
7 februari 1983

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

lagarna. Och vilka krav skall man då ställa på slutförvaringen av det använda bränslet?

Anf. 14 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag vill helt kort kommentera de tre första svaren.

Frågan om Secure kärnvärmereaktor är ju mycket viktig, och den har blivit mycket viktigare efter det att riksdagen i våras luckrade upp det klara riksdagsbeslutet om förbud mot Secure, fattat i samband med det stora energibeslutet. Uppluckringen åstadkoms genom samverkan mellan socialdemokrater och moderater. Det hade varit mycket värdefullt om energiministern hade velat deklarera en åsikt i stället för att kringgå frågan genom att säga att en kärnvärmereaktor inte är aktuell just nu vid utbyggnaden av fjärrvärmesystemen.

Sedan till det andra svaret. Jag tycker att man bör försöka att läsa in hela riksdagsbeslutet när det gäller nyttjande av vår elström. Det står mycket klart i propositionen, som en enig riksdag ställde sig bakom, att tillgänglig eleffekt skall användas för att på effektivaste möjliga sätt ersätta olja. Det finns ingen möjlighet i världen att med t. ex. direktel, eller enbart elvärme, använda tillgänglig eleffekt på effektivaste sätt för att ersätta oljan.

Mot denna bakgrund, och mot det eniga riksdagsbeslutet, är det minst sagt anmärkningsvärt att socialdemokraterna lade fram förslag om ett uppskjutande när det gällde villkoren för direktverkande el. De medverkade aktivt till att vi under ytterligare ett år på ett icke effektivt sätt använde tillgänglig eleffekt, utan att ens vidta de föreslagna hushållningsåtgärderna. Det är anmärkningsvärt att på detta sätt nonchalera ett enigt riksdagsbeslut.

Så till det tredje svaret. Förutvarande regeringar har på intet sätt bundit företagen vid upparbetning. Villkorlagen har två inkörsportar: upparbetning och direktförvaring. Företagen har själva valt upparbetning, och det har accepterats. Jag tycker att det är viktigt att detta slås fast. Om vi går tillbaka till vårens energibeslut, som bl. a. innebar uppluckring av förbudet mot Secure, finner vi att beslutet också innebar ett socialdemokratiskt nej till det förslag om aktiv inriktning mot upparbetning som centern lade fram. Då var det intressant att höra företrädare för socialdemokraterna stå här och tala om att det runt hörnet fanns tekniker som skulle göra det möjligt att helt neutralisera det upparbetade bränslet. Inför dessa spännande framtidsutsikter borde man i dag inte säga nej till upparbetning, menade man.

Nu är socialdemokraterna emot upparbetning, men av någon oförklarlig anledning vill de inte ta ansvar för denna sin ståndpunkt utan anser sig bundna av förutvarande regeringar. Detta är en beklämmande svaghet. Det vore mera renhårigt om socialdemokraterna – och energiministern har ju tillfälle att göra en deklaration i dag – klart sade ifrån att socialdemokraterna inte har modet, för det är det som det hänger på, att i dag vidta de konkreta åtgärder som behövs för att hindra upparbetning.

Måndagen den
7 februari 1983

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

Herr talman! Svaret på den första frågan från Oswald Söderqvist fick den utformning det fick, eftersom Oswald Söderqvists fråga är som den är, dvs. knuten till den nu pågående, nyss beslutade utbyggnaden av fjärrvärmesystemet. Hade Oswald Söderqvist ställt frågan på annat sätt skulle jag här ha upprepat det jag har sagt i praktiskt taget vartenda anförande sedan jag blev energiminister och som jag vet att ni har hört mig säga vid andra tillfällen: Någon Secure-reaktor ingår icke i det svenska kärnkraftsprogrammet och kan icke förekomma i någon form i framtiden, såsom riksdagen har fattat beslutet efter folkomröstningen. Linje 2:s alternativ i folkomröstningen, som denna regering arbetar för att fullfölja, innefattar icke någon Secure-reaktor. Sådana besked har jag på regeringens vägnar gett vid många tillfällen sedan jag blev energiminister. Men nu hade Oswald Söderqvist formulerat frågan på ett annat sätt, och jag svarade på hans fråga.

När det gäller elanvändningen vill jag understryka att den skall ske på det sätt som riksdagen har beslutat och på ett sätt som möjliggör för oss att under 1980-talet och början av 1990-talet ersätta olja utan att långsiktigt binda oss för vare sig kärnkraft eller en mycket hög elanvändning för uppvärmningsändamål. El skall användas för uppvärmning medan vi förbereder den mycket betydelsefulla omställning av energisystemet som måste till för att vi skall klara de långsiktiga energipolitiska besluten. Regeringen förbereder och har tagit initiativ till en rad åtgärder för att göra detta möjligt.

Vår fjärrvärmesatsning, som vi förde fram en månad efter regeringsskiftet, har en sådan strategisk betydelse på flera sätt. Vi skall inte ersätta el med el för uppvärmning i framtiden utan med värmeproduktion på annat sätt, och då spelar fjärrvärmesystemets utbyggnad en strategisk roll, särskilt eftersom fjärrvärme än en distributionsform för energi som kan utnyttja olika energikällor allteftersom de blir tillgängliga. I detta första steg satsar vi på den teknik som finns tillgänglig i dag – värmepumpar, inhemska bränslen och kol med avancerad miljöteknik. Vi hoppas att längre fram få in också annat i systemet. Vi satsar i dag mycket pengar på att utveckla en vardagstälig och billig teknik som kan användas. Dessutom bygger vi ut fjärrvärmesystemet för att skapa underlag för mottrycksproduktion av el, som vi måste kunna ha färdig på 1990-talet, när kärnkraftsavvecklingen skall börja. Detta är regeringens tanke när den satsar så mycket på fjärrvärme. Det har förvånat mig litet grand att man i en del kretsar, där man är för kärnkraftsavveckling och för att främja inhemska bränslen, värmepumpar m. m., kritiserar fjärrvärmesatsningen. Den är ju till för att underlätta införandet av det nya energisystemet och möjliggöra den alternativa värme- och elproduktion som behövs när kärnkraftsavvecklingen skall klaras.

Vi följer nu mycket noga utvecklingen när det gäller övergången till el. Häromdagen fick vi in den första versionen av SIND:s och oljeersättningsdelegationens granskning av kommunernas oljeersättningsplaner. De uttalar för sin del att utvecklingen inte ger anledning till oro och att de inte bedömer det så, att man behöver ta till särskilda åtgärder.

Jag vill understryka att vi för vår del i regeringskansliet nu intensivt

Måndagen den
7 februari 1983

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

förbereder ett förslag om kommunernas energiplanering som vi hoppas kunna lägga fram till hösten och som skall bygga bl. a. på redovisningen av kommunernas oljeersättningsplaner och på vår uppfattning, som vi haft länge, att vi behöver starkare styrning för att klara utvecklingen utan att binda oss vid ett för hårt elberoende. Jag utesluter inte att det kommer att bli nödvändigt, som jag sade i mitt interpellationssvar, att ge kommunerna starkare styrmedel än de har i dag. Framför allt är det mycket viktigt att kommunerna effektivt använder de styrmedel som behövs för att planera för energianvändningen, så att vi följer riksdagens beslut när det gäller energipolitikens långsiktiga inriktning. När jag reser runt i landet och talar vid möten eller samtalar med kommunalmän och andra parter på marknaden, understryker jag överallt hur viktigt det är att man från kommunernas sida bedriver en aktiv politik för att styra denna utveckling.

Jag vill också säga till Ivar Franzén att anledningen till att det har blivit en försening när det gäller åtgärder mot direktverkande el är att vi fick ett alldeles för dåligt förslag från den borgerliga regeringen på detta område, och det har vi protesterat mot. Det var också för att få en bättre utveckling som vi krävde bl. a. 1981 års energikommitté, som nu arbetar med att lägga fram förslag på detta område. När vi kom till regeringskansliet i höstas upptäckte vi dessutom att den förra regeringen hade försenat förberedelserna för att dessa bestämmelser – som i och för sig är alltför dåliga – som riksdagen har fattat beslut om skulle kunna träda i kraft i tid. Vi tyckte inte att det var särskilt roligt. Men man skall lägga ansvaret på den som har orsakat den faktiska förseningen. Det var med den saken som med så mycket annat, att den förra regeringen inte hade gjort det praktiska förberedelsearbete som krävdes för att riksdagsbeslutet skulle kunna träda i kraft vid den avsedda tiden, och det beklagar jag verkligen.

När det sedan gäller upparbetningen skall jag inte upprepa de debatter vi hade här vid två tillfällen i torsdags. Jag skall bara fastslå ett par saker.

De tidigare regeringarna har bundit Sverige till upparbetning för 10 % av det beräknade avfallet. Regeringen Fälldins första regeringsdeklaration 1976 pekade ut upparbetning som enda metod. Det är sant att villkorslagen anger två metoder. Men regeringarna har ju godkänt upparbetning som metod och som grund för att ge laddningstillstånd. Därigenom har man riktat in utvecklingen och bundit efterkommande regeringar. Man har dessutom underlåtit att vidta åtgärder för att praktiskt göra något annat alternativ möjligt när nu nästa steg kommer, som är en konsekvens av de första besluten.

Vi har inte gett utförseltillstånd för mer än vad som är absolut nödvändigt för att inte riskera säkerheten vid de anläggningar vi har i Sverige. Vi har inte heller gett tillstånd till att påbörja upparbetning. Det är en fråga som skall granskas, och innan den svenska regeringen har godkänt metoderna kommer inte någon upparbetning att påbörjas. Vi har också tillförsäkrat oss en rad skydd mot risken för kärnvapenspridning som tidigare regeringar hade underlåtit att tillförsäkra Sverige – t. ex. IAEA-kontroll och studier av hur plutoniumfrågorna skall hanteras. Vi kommer att ta initiativ till ett förstärkt

internationellt arbete när det gäller plutoniumhanteringen och när det gäller att förebygga att kärnkraft missbrukas i kärnavapenspridningssyfte. Där kommer denna regering att förstärka insatserna internationellt, jämfört med vad som har skett under de tidigare regeringarna.

Anledningen till att vi i dag inte vill ha ett förbud i lagen mot upparbetning är att vår huvudlinje är denna: Vi skall inte i dag slutligt binda oss för val av metod för att slutförvara kärnbränslet. Forskare är eniga om att vi inte bör göra det, helt enkelt därför att man räknar med att vi med hjälp av forskning och utveckling kommer att få fram mycket bättre metoder för slutförvaring under de följande tio åren. Och vi kommer att satsa intensivt på det. Därför vill vi inte heller ha ett förbud i lagstiftningen.

Jag vill bara erinra Ivar Franzén om en sak till: Medan ni väckte förslag om förbud i riksdagen beslutade samma parti i regeringsställning om utförsel för upparbetning i England.

Anf. 16 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Först detta om kärnvärme i fjärrvärmesystemen. Jag har i min fråga skrivit "den utbyggnad av fjärrvärmesystemen som nu förestår". Och det är klart att man kan tolka detta så att det rör bara det som det talas om i den ekonomisk-politiska propositionen i höstas. Men med den förestående fjärrvärmeutbyggnaden menar jag det som Birgitta Dahl nyss själv har stått och talat om, att vi måste ha en kraftig utbyggnad av fjärrvärme. Jag vill i förbifarten gärna deklarerat att vi tycker att det är bra med fjärrvärme. Vi har påpekat det mycket länge.

Jag frågade alltså efter vad som kommer att ske under 1980-talet och kanske en bit in på 1990-talet och inte enbart det som nämndes i höstens proposition. Men det är bra att vi nu får ordentligt besked igen om att det inte skall finnas några Secure-reaktorer i Sverige. "Högst tolv" innefattar alltså även kärnvärme-reaktorer.

Då vore det kanske också lämpligt att Birgitta Dahl tog ett samtal med sina partikamrater i Västmanland, som mycket hårt engagerat sig för ASEA:s installationskampanj och gått ut och sagt att de skall göra allt vad de kan för att kärnvärme-reaktorer skall installeras i det svenska värmesystemet. Man blir litet fundersam om det finns olika meningar inom det socialdemokratiska partiet i den här frågan.

Sedan: Hur skall den här elen ersättas? Birgitta Dahl hänvisar till mottryck, som det skapas underlag för inom de kommunala fjärrvärmeverken. Detta nämns i en liten mening i den ekonomisk-politiska propositionen. I allt detta stora tal om stora satsningar och annat finns detta nämnt bara på ett enda ställe. Det är inte på något sätt utvecklat hur många terawattimmar mottryck som skall installeras i de kommunala fjärrvärmeverken. I varje fall har inte jag sett några sådana siffror. Finns de på industridepartementet? Hur mycket mottryck i kommunala fjärrvärmeanläggningar kommer det att finnas år 1985, 1987 och 1990? Detta är det intressanta – det går inte att tala bara i största allmänhet om att man har planerat. Det måste ju finnas konkreta planer.

Nr 76

**Måndagen den
7 februari 1983**

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

Måndagen den
7 februari 1983

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

Det är likadant med vindkraften. Först 1984 kommer det att bli en satsning på vindkraft, fastän vi har mycket goda erfarenheter och det finns kapacitet i Karlskrona och på Karlstads mekaniska verkstad för detta.

Men det satsas ingenting på detta därför att det inte finns någon marknad för att bygga ut vare sig mottryck eller vindkraft. Det har gått ned till noll förra året. Och det är där man förväntar sig att regeringen skall lägga fram klara och entydiga planer. Det hjälper inte bara med – som i den ekonomisk-politiska propositionen, som vi har talat om tidigare – att ställa pengar till förfogande och hoppas på att företag, kommuner och andra skall nappa, utan det måste komma in bättre styrmedel.

Det som sades här om att man kommer att vara öppen för att ge kommunerna större möjligheter till att ingripa tycker jag är mycket bra. Men det måste också komma från regeringens sida. Annars är jag orolig för att vi 1990 kommer att stå med ett stort elberoende utan att ha gjort tillräckligt för att producera den elström som då måste ersättas. Även om vi byter ut elpannor och elpatroner mot fjärrvärme kan man förhoppningsvis tro att vi också behöver mer elkraft då till vår industriproduktion. Och då räcker kanske inte elen, om vi inte gör en ordentlig satsning nu.

Det som gör mig och många andra oroliga är att se hur kärnkraftsetablissemanget – jag vill använda det gamla, slitna ordet – på nytt försöker binda upp svenska folket och den svenska riksdagen och även regeringen i ett elkraftsberoende som det sedan kan bli svårt att ta sig ur.

Beträffande upparbetningen: Jag lägger mig inte i grälet mellan centern och socialdemokraterna om vem som har bundit upp oss för vad. Men den nya regeringen är väl i alla fall suverän. Vilka bindningar skulle det vara som gör det omöjligt för er att stoppa utskepningen av bränsle? Är det omöjligt att bryta kontraktet med Cogéma? Beslutet måste väl vara den sittande regeringens, och det måste ni väl kunna fatta. Eller finns det några klausuler i kontraktet som gör det omöjligt att bryta det? Ge i så fall offentlighet åt avtalet med Cogéma, så att svenska folket och alla andra får se det och inte behöver läsa det i piratupplagor, varav jag har en här, t. ex.

Sedan till detta om vapenplutonium en gång till: Det är inte helt klart beträffande vart det svenska plutonium som kommer från det svenska kärnbränslet inom Cogéma kommer att ta vägen. I kontraktet med Cogéma finns det en klausul som säger att man får redovisa 3 % i spill av det plutonium som kommer från det svenska kärnbränslet. Det har talats om sex ton plutonium som skall komma ut av det som nu har levererats eller skall levereras. 3 % av det blir, med en enkel uträkning, ungefär 180 kg plutonium – som man har rätt att redovisa som svinn. Det är mycket plutonium.

Vidare finns det i kontraktet också klausuler som säger att man får behålla mer plutonium bara man betalar för det. Det vore därför bra om Birgitta Dahl som energiminister ville ge offentlighet åt kontraktet med Cogéma, så att vi kanske kunde börja diskutera detta med upparbetning på ett ärligare och öppnare sätt än vi har kunnat göra med de borgerliga energiministrarna av olika slag.

Herr talman! Jag är energiministern ytterligt tacksam för den mycket klara deklarationen om ett nej till Secure. Eftersom jag förutsätter att deklarationen gäller regeringen och givetvis även den socialdemokratiska riksdagsgruppen, kommer jag att utnyttja första möjliga tillfälle att via en motion få riksdagen att se till att det beslut som fattades 1981 i samband med energipropositionen åter blir gällande, så att den uppluckring som skedde i våras därmed undanröjs. Jag får då bara hoppas att inte t. ex. LO skulle ha en annan åsikt, för då kanske det hela ändå är litet osäkert.

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

Beträffande fjärrvärme: Det var en mycket intressant deklaration även på denna punkt. Fjärrvärme skall möjliggöra en satsning på alternativa energislag. Vi hade i höstas mycket konkreta förslag som var avgörande för att fjärrvärme skall bli det fina instrument som energiministern här talar om. Fjärrvärme med lägre driftstemperaturer är en grundförutsättning för att framgångsrikt utnyttja alternativ energi, och det är också en mycket viktig faktor för att effektivare utnyttja fjärrvärmenätet för elproduktion. Man höjer andelen el som produceras vid lägre returtemperaturer i de här näten i samband med kraftvärmeproduktion. Det är då i högsta grad förvånansvärt att energiministern inte har lyckats sprida information om detta till sina kamrater här i riksdagen – då skulle ju vår motion i det fallet ha blivit bifallen till alla delar.

Det är den gamla regeringens försumlighet, säger energiministern, som är orsaken till att vi inte kunde anta de här hushållningskraven, kraven på flexibla värmesystem, när det gäller direktverkande el. Jag har läst bestämmelserna. Det må vara att tiden kanske var något knapp – de var ändå ett under av klarhet jämfört med det förslag till vattenkraftsskatt och dess konsekvenser som riksdagen tog ställning till före jul. Jag kan av detta inte dra mer än en enda slutsats: Det är den politiska viljan som fattas.

Jag vet att det fanns många företag som var mycket väl förberedda för de strängare hushållningskraven och den lägre energiförbrukningen. I praktiken fick de företag som verkligen gått in för att följa riksdagens beslut inte den konkurrensfördel fr. o. m. den 1 januari 1983 gentemot dem som varit försumliga som de hade varit väl värda.

Till sist några ord när det gäller upparbetning. Låt oss klarlägga att beslutet om att godkänna den här typen av slutförvaring fattades vid en tidpunkt då centern icke var representerad i regeringen. Sedan kom folkomröstningen, vars resultat vi ansåg oss tvingade att uppfatta som en slutlig sanktion för det beslutet. Vi har därefter varit tvungna att handla efter det.

Avtalet är i första hand ett avtal mellan bolagen. I det här fallet har det funnits – det har jag poängterat flera gånger från kammarens talarstol – möjligheter att luckra upp eller t. o. m. avhända sig avtalet, om man aktivt hade arbetat för det.

Jag håller med energiministern om att det inte finns någon anledning att i dag slutgiltigt binda sig. Centerns motion gällde inte heller en slutgiltig bindning för typ av slutförvaring, utan vi ville att vi skulle koncentrera resurserna till direktförvaring: på den målsättningen skulle forskning och

andra insatser, lagstiftningsarbete, m. m. inriktas. Det tycker jag att vi kunde ha varit överens om.

Att utföra utbränt bränsle till England har såväl den senaste Fälldinregeringen som den förra socialdemokratiska regeringen fattat beslut om. Givetvis måste man följa de riksdagsbeslut som är fattade; det var ju därför centern ville ha till stånd nya beslut i riksdagen, som skulle öka handlingsfriheten.

Anf. 18 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Franzén har direkt fel när han påstår att centern inte var representerad i den regering som godkände upparbetning. Det sista beslut som Olof Johansson som energiminister fattade – det var den 5 oktober 1978 – innan den regeringen föll var att han godkände upparbetning som metod. Jag hade den handlingen med mig i riksdagsdebatten i torsdags, och Olof Johansson fick lov att erkänna att det var så. På den punkten var Ivar Franzéns framställning felaktig.

Vidare har – jag säger detta än en gång – centerregeringar självständigt fattat beslut om att lämna utförseltillstånd för upparbetning i England av sammanlagt 104 ton utbränt bränsle. Till de besluten är inte kopplat det slags krav och säkerheter när det gäller kärnvapenspridningsrisken som den socialdemokratiska regeringen har knutit till sitt beslut, t. ex. i form av IAEA-kontroll. Det är anmärkningsvärt, tycker jag.

Vi har försäkrat oss om full kontroll. Det finns inskrivet i regeringsavtal mellan Sverige och Frankrike som är offentliga och kan diskuteras och i det beslut som regeringen fattade den 5 januari i år. Det är helt klarlagt att vi har full kontroll över varje disposition av materialet i Frankrike och att inget får ske utan vårt godkännande. Vi kommer självfallet inte att godkänna någon handling som innebär några risker på det här området.

Den IAEA-kontroll som vi bl. a. har tillförsäkrat oss gäller även det s. k. svinnet, Oswald Söderqvist! Jag har undersökt att den saken kontrolleras på det sättet, för självfallet är det ett problem. Vi har icke underlåtit att kontrollera de frågorna.

I min förra replik hann jag inte med att kommentera frågan, på vilket sätt tillstånd skall ges för Oskarshamn 3 och Forsmark 3. Jag vill bara som komplement till det svar jag ursprungligen gav säga att regeringen inte alls är tvungen att pröva de frågorna enligt villkorslagen. Vi skall inte föregripa utvecklingen på det här området – det har ännu inte inkommit någon ansökan. Men regeringen har deklarerat, bl. a. i samband med att utförselbeslutet fattades, att vi icke kommer att pröva eventuella sådana ansökningar enligt villkorslagen utan enligt den nya lagstiftningen.

Jag hoppas att de överläggningar som vi har inbjudit de andra partierna till och till vilka nu samtliga partier har tackat ja – jag uppfattade Olof Johanssons löfte i torsdagsdebatten som ett ja – skall leda till att vi på det här området får en bra lagstiftning, som medborgarna kan känna förtroende för och som kan få ett enigt stöd i riksdagen. Där skall vi fullfölja den linje som socialdemokratin var först om, nämligen att försöka undvika upparbetning

och koncentrera resurserna till metoder för direktförvaring av avfallet. Men slutgiltigt binda oss för vilken avfallshanteringsmetod vi skall använda bör vi inte göra nu. Det är inte lämpligt med hänsyn till säkerheten.

Visst hade det varit bra att i höstas i detalj kunna tala om vilket resultat vår satsning skulle ge, t. ex. i form av terawattimmar för mottryck. Det kunde vi inte, därför att också det här var ett område där tidigare regeringars underlåtenhet lett till att nästan ingenting var gjort praktiskt. Vi fick sätta i gång ett program för att så fort som möjligt få praktiska resultat. Det arbetet bedriver vi nu intensivt i samarbete med kommuner, kraftföretag och andra. Jag kan försäkra att regeringen inte tänker låta sin handlingsfrihet beskäras av att några andra försöker manipulera oss utan tvärtom driver på utvecklingen.

Just nu håller vi t. ex. på med förhandlingar med storstäderna inför den proposition om storstädernas energiförsörjning som vi skall framlägga senare i vår. Vi understryker där mycket kraftigt att de systemen skall utformas så att man skapar underlag för mottryck och att de också i övrigt skall utformas på ett sätt som underlättar införandet av det nya energisystemet. Vi skall, som jag sade, också framlägga förslag om kommunernas energiplanering. Det arbetet bedrivs med stor intensitet. Det är vår ambition att driva på utvecklingen.

Anf. 19 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Först ytterligare några ord om upparbetningen. Även om jag tycker att det här från energipolitisk synpunkt i många avseenden varit en mycket bra debatt är jag fortfarande orolig på just den punkten. När det gäller upparbetningen och utförseln av det använda svenska kärnbränslet, är jag fortfarande inte nöjd. Jag har inte heller fått några riktigt klara svar på frågan, varför det var nödvändigt att utföra detta bränsle, vilka bindningar som gjorde att regeringen ansåg att det var nödvändigt. Vi vet ju alla att påståendet att det gällde säkerheten vid de svenska verken inte är sant. Det fanns möjlighet att tätpacka i de bassänger som finns, och det hade funnits möjligheter att omplacera mellan de olika kärnkraftverken, om det hade varit fullt. Det argumentet håller alltså inte.

När det gäller frågan om upparbetning eller inte säger Birgitta Dahl nu att vi har skaffat oss full kontroll, bl. a. genom att IAEA är inkopplat. Men ett svinn är ett svinn. Har man en kontraktsklausul där det står att upparbetaren – i detta fall Cogéma – har rätt att redovisa endast 97 % av det, efter mycket invecklade former, möjliga utvinnandet av plutonium, återstår det 3 % svinn. 3 % på ett ton blir 30 kg. Om man, som det har sagts, får ut sex ton plutonium, blir det 180 kg plutonium som Cogéma enligt detta kontrakt inte behöver redovisa. Det kan inte heller IAEA göra någonting åt, eftersom ett svinn är ett svinn. Hur skall man kunna kontrollera det? Cogéma säger bara att det har försvunnit i processen. Detta gör mig orolig.

Jag frågar än en gång: Varför låter inte regeringen offentliggöra detta kontrakt med Cogéma, inkl. alla handbrev och underhandskontakter och all skriftväxling som har förevarit under tidigare regeringar och som den

Nr 76

**Måndagen den
7 februari 1983**

*Om utvecklingen
inom kärnkrafts-
området*

socialdemokratiska regeringen med rätta kritiserar? Lägg papperen på bordet, så kan vi sedan diskutera öppet. Det tycker jag skulle vara bra.

Sedan vill jag säga några ord om ett förbud mot upparbetning och det pågående lagstiftningsarbetet. Vi vet nu, Birgitta Dahl, att upparbetning frigör plutonium och att det finns utarbetade tekniker för att omvandla detta plutonium till höganvändbart vapenplutonium. Mot denna bakgrund kan jag inte se någon anledning – hur tekniken än utvecklas och hur bra den än blir om 15, 20, 35 eller 50 år – att vi någonsin skall hjälpa till att ta fram plutonium från det kärnbränsle som vi har använt i våra reaktorer. Det är bäst att det får ligga bundet i det använda kärnbränslet, för då är det mycket svårare att få fram det och kunna göra kärnvapen av det. Det är detta som är den springande punkten, inte att man kanske kan komma fram till en teknik som gör att det blir lättare att slutförvara avfallet osv. Det är inte det intressanta, utan det är kopplingen till kärnvapenanvändningen.

I övrigt har Birgitta Dahl gett bra besked om bl. a. den planerade energiproduktionen inför elkraftsavvecklingen när det gäller värmesystem. Jag håller med Ivar Franzén om att man har satsat för litet på inhemska fasta bränslen. Redan när vi i höstas diskuterade den ekonomisk-politiska propositionen sade jag att man har satsat mycket litet på inhemska fasta bränslen och inte gjort särskilt mycket för att få fram sådana till de nya fjärrvärmesystemen. Det är kol som vi skymtar. Det har jag kritiserat i ett annat sammanhang, och jag skall inte ta upp det här.

Den fråga som fortfarande är obesvarad och som oroar mig och förmodligen många människor i Sverige, Danmark och för den delen andra länder är: Varför skall vi från Sverige fortsättningsvis skicka ut ett enda kilo använt kärnbränsle till upparbetning? Den frågan har jag ännu inte fått något svar på.

Anf. 20 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Det är möjligt att jag var otydlig när jag tidigare talade om vilka beslut som centern hade medverkat i. Det slutliga beslutet vad gäller metoden med upparbetning och därefter slutförvaring samt besluten om laddningstillstånd fattades av folkpartiregeringen. Det var det som jag syftade på, och på den punkten tror jag inte att vi har några delade meningar.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att energiministern och jag är överens om att tillgängliga resurser bör koncentreras på metoder som syftar till direktförvaring av avfallet.

Anf. 21 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Anledningen till att vi inte offentliggör kontrakten är att vi är förhindrade att göra det av sekretesslagen. Vi skulle begå ett lagbrott om vi gjorde det. Det skulle vara till fördel för oss att få offentliggöra dem.

Regeringsavtalen och överenskommelsen om IAEA-kontroll är självfallet överordnade affärsavtalen. Den som vill att vi verkligen skall få en effektiv kontroll över den fortsatta hanteringen och förhindra alla risker för

kärnvapenspridning kan inte ha något intresse av att försöka förringa betydelsen av de kontrollinstrument som vi skaffar oss. Det måste väl vara ett gemensamt intresse att betona att vi har full kontroll. Jag vill också säga att det inte har varit några som helst svårigheter att komma överens med den franska regeringen om svensk kontroll på den här punkten. Man respekterar vår inställning och är beredd att ge oss allt det vi behöver för att kunna säga till svenska folket att vi har kontroll på den här punkten.

Detta tycker jag att Ivar Franzén och Oswald Söderqvist borde hälsa med tillfredsställelse. Det är bra att det är på det sättet. Jag skulle önska att vi över huvud taget inte hade stått i situationen att behöva diskutera detta problem. Men när vi gjorde det har det varit min och regeringens ambition att få ett så säkert, ansvarsfullt och bra beslut som möjligt och att gå vidare med att skapa ett bättre system, en bättre lagstiftning och ett bättre sätt att hantera dessa frågor i framtiden.

Det är så jag menar att vi tar vårt ansvar i den situation som har uppstått.

Regeringen har i sin prövning mycket noggrant granskat alternativen. Det finns ingen av de ansvariga myndigheterna som har granskat något sådant alternativ, varken kärnkraftinspektionen eller strålskyddsinstitutet. De har inte seriöst granskat de alternativ som har förekommit i debatten om tätpackning och annat sådant. Men regeringen har gjort det och gjort mycket noggranna beräkningar. Det har därvid framkommit uppgifter om risker för säkerheten vid våra anläggningar och i samband med föreslagna transporter till lands mellan anläggningarna. Det har vidare framkommit risker för att man skulle få forcerade transporter 1985 till och från CLAB som man inte skulle klara av. Den bedömning som vi gjorde med beaktande av säkerhetskraven var att detta icke var ett realistiskt alternativ. Jag vill understryka att även om det finns enskilda personer vid olika anläggningar och myndigheter som har gjort uttalanden om vad som kanske kunde vara möjligt, finns det ingen i ansvarig position som har rekommenderat en sådan lösning och ingen myndighet som har kunnat godkänna ett sådant alternativ.

Anf. 22 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Den bästa av alla typer av kontroll för att förhindra att kärnkraft och kärnvapen kopplas ihop är ju naturligtvis att inte upparbeta bränslet – det tror jag vi kan vara överens om. Därför är det fortfarande olyckligt att detta fortgår.

Sedan kan man naturligtvis säga som Birgitta Dahl gör här, att man har prövat frågan från alla möjliga och kanske t. o. m. omöjliga aspekter. Men transport över land av utbränt kärnbränsle har ägt rum länge i Sverige, och det har naturligtvis funnits möjligheter att frakta använt bränsle från Barsebäck upp till Forsmark, där vi har två stora reaktorer stående färdiga och där det uppenbarligen finns mycket gott om plats att placera utbrända bränsleelement, om man hade velat göra det. Eller man kanske skall tala om risker i stället. Man kan ju väga vilket som är den största risken, att skicka

***Meddelande om
interpellation***

iväg det med Sigyn – som vi inte skall ta upp någon debatt om här, med alla de frågetecken som har uppstått i det sammanhanget – eller att transportera det landvägen till något annat verk enligt de lagar om transport och fysiskt skydd och allt sådant som vi har när det gäller kärnämnen i det här landet. För den som hade velat undvika upparbetning tror jag att det hade varit en möjlighet.

Jag är fortfarande inte tillfredsställd med de skäl som jag har fått redovisade här och som bygger på uppfattningen att det inte fanns någon annan lösning. Jag är inte heller så förfärligt övertygad om att forskarna, som Birgitta Dahl har sagt, är överens om det ena eller det andra. De är inte överens. Senast nu i januari fick vi en rapport från den franska regeringskommissionen, den s. k. Castaing-rapporten, där den franska regeringens experter ställde sig mycket frågande till just detta med upparbetning och till den s. k. förglasningen. De ifrågasätter om den över huvud taget är möjlig. Det gäller även inkapslingen av olika metaller och sådana saker. Den rapporten visar stor skepsis. Man kan inte bara hänvisa till att forskare är överens. Vi vet fortfarande för litet. Därför är det bäst att undvika alla upparbetningar. Vi skall behålla vårt avfall här i Sverige och undvika att skicka det utomlands, för där har vi inte kontroll över det. Vi måste ta hand om smörjan, och vi skall ta hand om den här i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Föredrogs och hänvisades

Förslag

1982/83:15 till finansutskottet

5 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1982/83:18

Näringsutskottets betänkanden 1982/83:19 och 20

Civilutskottets betänkanden 1982/83:10 och 12

6 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 4 februari

1982/83:65 av *Lars Gustafsson* (s) till försvarsministern om Granhammars slott:

Granhammars slott har återigen blivit aktuellt genom de förberedelser för rivning som av allt att döma nu pågår.

Frågan om Granhammars slott har samband med utflyttningen och förläggningen av Svea livgarde till Kungsängen i Upplands-Bro kommun.

Redan 1963 ansåg riksantikvarieämbetet att huvudbyggnaden vid Granhammar hade sådant värde att den borde upptas på förteckningen över statliga byggnadsminnesmärken.

Fortifikationsförvaltningen bedömde emellertid 1964 kostnaderna för en restaurering som så höga att den ansåg det oförsvarbart med ett bevarande och begärde rivning.

Riksantikvarieämbetet vidhöll dock 1964 sin åsikt från 1963, att byggnaden borde bevaras, och avstyrkte förslaget om rivning. Även byggnadsstyrelsen avstyrkte 1964 rivningsförslaget.

Resultatet blev att Kungl. Maj:t uppdrog åt fortifikationsförvaltningen, inte att riva, utan att komma med förslag till framtida användning, som inte skulle medföra behov av istandsättningsarbeten utöver dem som behövdes för att vidmakthålla huvudbyggnaden.

Först 1968, således efter drygt fyra år, redovisade fortifikationsförvaltningen sitt uppdrag till Kungl. Maj:t. Det innebar att huvudbyggnaden skulle återställas till 1752 års utseende och användas till regementsmuseum, lokaler för personalorganisationer eller skol- och kursgård. Fortifikationsförvaltningen hade anlitat en särskild expert för att undersöka byggnaden. Förvaltningens slutsats blev att åtgärderna skulle kosta nära 2,5 milj. kr. De innefattade bl. a. att tredje våningen skulle tas bort.

Fråga kan resas om det beslutsunderlag fortifikationsförvaltningen sammanbragte enbart hade behövt leda till den slutsats förvaltningen drog, dvs. att ta bort tredje våningen bl. a. därför att överbyggnaden ansågs för tung för grunden, vilket hade åsamkat sprickbildningar.

Efter en PM från Svea livgarde till fortifikationsförvaltningen 1971 om huvudbyggnadens framtida användning, begärde förvaltningen 1973 hos arbetsmarknadsstyrelsen att få utföra ombyggnaden som beredskapsarbete. Begäran avslogs i februari 1974. I december 1974 gjorde Svea livgarde en framställning till fortifikationsförvaltningen om restaurering med två alternativ, dels fortifikationsförvaltningens förslag 1973 (kostnad ca 2,5 milj. kr.), dels förslag om att bibehålla tredje våningen (kostnad ca 1,3 milj. kr.). Efter begäran av chefen för armén om en kulturhistorisk bedömning av Granhammar, fastslog riksantikvarieämbetet i januari 1975 att byggnaden borde bevaras och upptas på förteckningen över byggnadsminnesmärken. Ämbetet begärde samtidigt skyndsamt yttrande från fortifikationsförvaltningen.

I augusti 1976, således ca ett och ett halvt år senare, levererade fortifikationsförvaltningen en skrivelse till riksantikvarieämbetet, vari förvaltningen säger sig avse utföra partiell istandsättning av grund, tak och fasader samt värme- och fuktisolera grundens utsida. Förslaget med vissa ändringar godkändes av riksantikvarieämbetet. Några åtgärder synes dock ej ha vidtagits av fortifikationsförvaltningen.

Efter förfrågan från Upplands-Bro kommun i mars 1977 till riksantikvarieämbetet huruvida Granhammar uppförts på förteckningen över byggnadsminnesmärken, vilket riksantikvarieämbetet tillstyrkt, svarar ämbetet först i juli 1979 att ämbetet ännu ej gjort framställning till regeringen om detta men avser göra det när pågående underhandlingar med fortifikationsförvaltning-

*Meddelande om
interpellation*

en avslutats. Då hade emellertid redan fortifikationsförvaltningen i hemstäl-
lan från augusti 1978 till regeringen begärt bemyndigande att riva Granham-
mar!

Genom regeringsbeslut i juni 1980 bemyndigår slutligen regeringen
fortifikationsförvaltningen att riva Granhammar efter dokumentation och
omhändertagande av värdefulla byggnadsdetaljer. Ett erbjudande att
omhänderta dessa detaljer avböjde f. ö. Nordiska museet i november 1980
bl. a. med hänvisning till att det knappast sammanfaller med kulturminnes-
vårdens intentioner.

En fråga från mig i riksdagen i december 1981 och en motion av Kerstin
Anér och Ylva Annerstedt i januari 1982 om omprövning av rivningsbemyn-
digandet har avvisats.

Man kan fråga sig varför det bedöms nödvändigt att riva Granhammar.
Dess kulturhistoriska värde är väl belagt av flera myndigheter. Byggnaden
står inte direkt i vägen för militären. En rivning, hur den än görs, kostar
pengar. Kan inte de pengarna i stället användas för att skydda byggnaden
mot fortsatt förfall? Fortifikationsförvaltningen, som bär ett betydande
ansvar för handläggningen av Granhammarsfrågan, avsåg ju f. ö. själv en
gång att restaurera byggnaden.

Mot bakgrund av vad som hittills skett i detta ärende blir mina frågor till
försvarsministern:

1. Är försvarsministern beredd att medverka till att regeringsbemyndi-
gandet från juni 1980 återkallas, så att i första hand rådrum kan erhållas?
2. Är försvarsministern därutöver beredd att pröva om Granhammars
huvudbyggnad kan renoveras eller åtminstone t. v. blir föremål för vissa
skyddsåtgärder för att senare ha handläggningsfrihet i frågan om restaurering
eller ej?

7 § Kammaren åtskildes kl. 12.45.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert